

Malmö högskola
Lärarytbildningen
Skolutveckling och ledarskap

Examensarbete
15 högskolepoäng

Kursplanen – hur används den av lärare?

En studie i gymnasieskolan

The syllabus – how is it used by teachers?

Peter
Gustafsson

Lärarytbildning 90hp
2010-03-17

Examinator: Peter Bengtsson

Handledare: Roger Åkerman

Abstrakt

Gustafsson Peter (2010)

En studie i hur kursplanen används av lärare i gymnasieskolan (The syllabus – how is it used by teachers?).

Skolutveckling och ledarskap, SÄLIII:3 Lärarutbildningen, Malmö Högskola.

Mitt syfte med den här uppsatsen var att undersöka hur kursplaner används av lärare i gymnasieskolans yrkesprogram och se om det finns skillnader som är intressanta i sättet att arbeta med dem. Tanken är att ta reda på hur lärare använder kursplanen, som är ett viktigt underlag och styrinstrument för att skapa kurser för elever på våra skolor i Sverige.

Kursplanen är ett underlag som skall ge information om vilka kunskaper eleven skall uppnå (vilka är inlagda som kursmål) samt vilka betygskriterier som finns för att en likvärdig bedömning skall uppnås när det gäller betyg nationellt i hela vårt land. Samtidigt är det meningen att kursplanen ska kunna ligga som en grund, för att en ”infärgning” av kursen skall vara möjlig att göra, för att spegla och motsvara den lokala ortens eller närområdets behov. Skolans ges då möjlighet att ”matcha” närområdets behov av arbetskraft vilket skapar goda möjligheter till ett gott samarbete och underlättar möjligheterna för anskaffning av praktikplatser för eleverna. Fungerar sedan eleverna bra på sina praktikplatser så öppnar sig kanske nya möjligheter till arbete och skolan har då löst en av sina viktiga uppgifter; att kunna leverera en fungerande arbetskraft till en arbetsplats.

Vi som arbetar på gymnasieskolans yrkesprogram får inte glömma bort att vi också utbildar elever som kanske kommer att läsa vidare på någon eftergymnasial utbildning. Tankegången är då likartad att det är viktigt hur kursplanen används för att skapa kurser som ger eleverna en bra utbildning och som skapar goda förutsättningar för vidare studier.

Det är därför det är intressant att studera hur kursplaner används av lärare, de kan vara grunden till hur saker och ting utvecklas under resans gång på gymnasiet. Dessutom är det kanske också avgörande för hur framtiden gestaltar sig för eleven när han eller hon är färdig med sin utbildning på gymnasiet.

I resultatet av min undersökning kan man se att lärare använder kursplanen på ett välprioriterat sätt och att man gärna ser ett ökat elevinflytande i arbetet med kursplanen.

Nyckelord: Bedömning, betyg, kursmål, kursplan, gymnasie, undervisning, utbildning.

INNEHÅLL

1	INLEDNING	7
	1.1 Bakgrund	7
2	SYFTE OCH MÅL	9
	2.1 Problemformulering	9
	2.2 Avgränsningar	9
3	LITTERATURGENOMGÅNG	10
	3.1 Gymnasieskolans styrdokument	10
	3.2 Historik	11
	3.3 Nuläge	11
	3.3.1 Nationella program	11
	3.3.2 Kurser och betyg	12
	3.3.3 Framtiden	13
4	TEORI	16
	4.1 Allmänt om teorier	16
	4.2 Hermeneutisk vetenskapsteori	16
5	METOD	18
	5.1 Metodval	18
	5.2 Undersökningsgrupp	20
	5.3 Val av intervjufrågor	21
	5.4 Avgränsningar	22
	5.5 Genomförande	22
	5.6 Hjälpmedel	22
	5.7 Bearbetning	22

5.8	Tillförlitlighet och validitet	23
5.9	Etik	24
6	RESULTAT OCH ANALYS	25
7	SAMMANFATTNING OCH DISKUSSION	33
7.1	Sammanfattning	33
7.2	Diskussion	34
8	FORTSATT FORSKNING	37
9	REFERENSER	38
10	BILAGOR	
	Bilaga 1	39
	Bilaga 2	40

1 INLEDNING

Detta examensarbete behandlar en undersökning om hur gymnasielärare tillämpar kursplanens innehåll och intentioner.

Frågan är, kan vi lära oss något av andra lärares sätt att jobba med kursplanen?

Ja, helt säkert!

Detta är grunden till att jag ville göra den här undersökningen.

1.1 Bakgrund

Jag har nu arbetat som lärare i tio år på gymnasiet inom Elprogrammet, Fordonsprogrammet och Industriprogrammet. Där av en skola som är kommunal och en skola som är friskola.

Min erfarenhet som lärare är och har varit att kursplanen är ett viktigt styrinstrument som ger information och mål för kursen och det har blivit en grundpelare för mig i uppbyggnaden av varje ny kurs.

När det är dags att starta nya kurser så är mitt normala arbetssätt att söka upp aktuell kursplan för kursen på Skolverkets hemsida;

[http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx\(2010-03-08\)](http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx(2010-03-08)).

Därefter gör jag en inläsning av kursplanen med inriktning på hur den bästa framställningen skulle kunna se ut med tanke på kursplanens mål och krav på eleven. En särskild tanke måste samtidigt skänkas åt vilken utrustning som finns eller eventuellt behöver anskaffas till kursen.

Dessutom söker jag upp vilka böcker som finns skrivna för kursen och om det finns böcker på skolan sedan tidigare hållna kurser och i det läget får man avgöra om det behövs någon litteratur eller man skall låta eleverna ”bygga” sin egen bok med anteckningar ifrån lektionerna.

Om det finns någon lärare på skolan som tidigare hållit kursen, så intervjuar jag honom eller henne för att få en bild av hur tidigare upplägg har varit.

Jag har på senaste tiden blivit alltmer intresserad av hur kursplanen används av andra lärare och om det finns bättre och mer optimala sätt att arbeta på och kanske även andra tankebanor när det gäller kursplaner.

Eller finns det möjlighet att integrera sin egen kursplan med andra lärares kursplaner?
Frågorna är intressanta och skapar i sin tur fler frågor men det är ju det som kallas för utveckling.

Utvecklingen måste ständigt gå framåt och vi också, annars så stagnerar vi som lärare och blir till slut tråkiga och ointressanta.

Personligen är mina tankar att en bra lärare håller sig ajour med ”verkligheten” när det gäller sina ämnen och tar chansen när den erbjuds att få komplettera sin kompetensprofil.

Därför ser jag det som en intressant uppgift att undersöka om kursplanen kan nyttjas annorlunda vilket skulle kunna gynna såväl lärare som elev.

2 SYFTE OCH MÅL

Uppsatsens syfte är att undersöka och jämföra hur lärare på yrkesprogrammen arbetar med kursplaner i sin utbildning av elever.

Syftet är också att undersöka hur lärare arbetar med sina kursplaner och forska i om man kan göra på ett annorlunda sätt med kursplaner för att utveckla lärandet.

2.1 Problemformulering

- Hur arbetar lärare med kursplaner, vilka skillnader och likheter finns det?
- Vilka andra arbetssätt med kursplaner i gymnasieskolan, skulle kunna utvecklas?

2.2 Avgränsningar

Uppsatsen avgränsas till att omfatta en gymnasieskola med yrkesinriktade program.

Däremot kan frågeställningarna vara lika relevanta för andra gymnasieskolor.

Hade mer tid funnits till förfogande så skulle undersökningen kunnat göras både bredare och djupare.

Begränsningen har gjorts till ett slumpmässigt tvärsnitt av lärare på en gymnasieskola.

Undersökningen är avgränsad nationellt vilket innebär den att enbart berör lärare och kursplaner i den svenska gymnasieskolan.

3 LITTERATURGENOMGÅNG

3.1 Gymnasieskolans styrdokument

Med styrdokument eller måldokument som det även kan heta, avses de dokument som ligger till grund för hur verksamheten i gymnasieskolan ska bedrivas.

Det mest övergripande styrdokumentet är skollagen som har konstituerats av Sveriges riksdag. I skollagen anges skolans grundläggande uppdrag om de övergripande riktlinjerna för hur skolans verksamhet ska utformas samt vilka rättigheter elever och föräldrar har i förhållande till skolan.

Jämte skollagen finns Lpf94 som är läroplan för de frivilliga skolformerna, med vilket man menar gymnasieskolan, vuxenutbildningen, gymnasiesärskolan och särvox. Läroplanen är instiftad den 1 juli 1994 och beskriver skolans värdegrund och uppdrag. Lpf 94 är fastställd av regeringen och anger mål och riktlinjer för hur verksamheten i gymnasieskolan skall bedrivas nationellt.

Målen som finns är av två slag, dels finns strävansmål, detta är mål som skolan ska sträva emot, därmed inte säkert att man når dit, dels finns det uppnåendemål, detta är mål som alla elever skall ges möjlighet att uppnå.

De styrdokument som anger kraven i utbildningen är av tre slag, program mål, kursplaner och betygskriterier.

Program målet beskriver varje nationellt programs karaktär och uppbyggnad och inriktning. I program målet finns mål som beskriver programmet och är utgångspunkt för utbildningen i sin helhet och för planeringen av kurserna i de enskilda kurserna.

Kursplanen är det dokument som lärarna kanske i allmänhet har mest kontakt med och består av en kort beskrivning av kursens innehåll, kursens mål samt betygskriterier. Kursens mål är uppnåendemål som eleven skall uppnå för att få ett godkänt betyg i kursen.

Betygskriterierna beskriver hur väl målen skall vara uppfyllda för vart och ett av betygsstegen G, VG och MVG.

Betygskriterierna skall uttrycka med vilken kvalitet eleverna uppnår målen.

3.2 Historik

Kursplaner har inom gymnasieskolan använts sedan 1965 då läroplanen Lgy 65 infördes och den nya gymnasieskolan inrättades i Sverige.

Lgy 70 var en läroplan för gymnasiet som blev ett enhetsgymnasium när skolformerna fackskola, gymnasium och yrkesskola slogs ihop. Samtidigt med detta så avskaffades studentexamen samt bokstavsbedömning, vilka ersattes med sifferbetyg.

För en mer översiktlig och detaljerad historik över läroplanens historia se bilaga 1.

Lpf 94 som kom 1994 är en läroplan för ett programbaserat gymnasium vilket bygger på en styrning via mål och resultatuppföljning kopplat mot decentralisering och ökat inflytande på den lokala nivån i skolan. Betygssystemet ändrades från att vara relativt till målrelaterat. Vilket innebär att alla elever har lika stor möjlighet till att få ett visst betyg och inte jämförs eller relateras med andra elever vid betygssättning i en kurs.

Senaste reformen av gymnasieskolan gjordes år 2000 då en del saker uppdaterades. Då infördes bl a nationella kriterier för betyget MVG vilket inte hade funnits innan. En annan särskilt tydlig förändring som gjordes var att man gick ifrån undervisningsperspektiv till utbildningsperspektiv.

3.3 Nuläge

3.3.1 Nationella program

Det finns idag 17 olika program i gymnasieskolan vilka samtliga är treåriga och omfattar 2500 gymnasiepoäng.

En gymnasiepoäng motsvarar ungefär en undervisningstimme.

Nedan en presentation av dagens 17 nationella program i gymnasieskolan:

- Barn- och fritidsprogrammet
- Byggprogrammet
- Elprogrammet
- Energiprogrammet

- Estetiska programmet
- Fordonsprogrammet
- Handels- och administrationsprogrammet
- Hantverksprogrammet
- Hotell- och restaurangprogrammet
- Industriprogrammet
- Livsmedelsprogrammet
- Medieprogrammet
- Naturbruksprogrammet
- Naturvetenskapsprogrammet
- Omvårdnadsprogrammet
- Samhällsvetenskapsprogrammet
- Teknikprogrammet

Gymnasieutbildningen inom varje program syftar till att ge en bred basutbildning som förbereder för såväl socialt liv som yrkesliv samt skall kunna ge möjlighet för vidare studier på universitet eller högskola.

Omfattningen av varje kurs mäts i gymnasiepoäng eller poäng och en fullständig gymnasieutbildning på ett nationellt program är på 2500 poäng.

Studietiden som normalt är tre års heltidsstudier, motsvarar ca 100 veckor och innebär i genomsnitt 25 gymnasiepoäng per vecka.

Poängtalet är ett mätvärde som är avsett att spegla varje kurs omfattning och arbetsbörda och är inte kopplat till ett bestämt antal timmar utan är enbart avsett att vara vägledande för hur mycket tid som behöver avsättas för varje kurs.

Varje elev har en garanterad undervisningstid som är 2180 timmar på Estetiska programmet, Naturvetenskapsprogrammet och Samhällsvetenskapsprogrammet och 2430 timmar på övriga program.

3.3.2 Kurser och betyg

I gymnasieskolan är ämnena uppdelade i kurser. Normalt sett så omfattar en kurs 50, 100, 150 eller 200 poäng.

Betygsättning skall alltid göras efter varje avslutad kurs.

Kopplat till varje kurs finns en kursplan, som anger de mål som eleven skall ha uppnått när den är färdig. Kursplanen innehåller allmänt hållna mål som är uttryckta som elevernas förväntade kunskaper och den är inte en checklista över innehåll som ska tas upp i undervisningen.

Kursplanen är skriven på ett sådant sätt att den inleds med en kortare beskrivning av kursens innehåll och mål.

I kursplanen vilka mål som eleven skall uppnå och dessa mål är skrivna i punktform och kan vara allt mellan några stycken till runt ett tiotal till antalet.

Därefter kommer betygskriterierna i kursplanen som talar om vilken kunskapsnivå som eleven skall ha för betygen G(Godkänt), VG(Väl godkänt), MVG(Mycket väl godkänt).

Totalt finns det idag 893st kursplaner att tillgå på skolverkets kursinformationssida 2010-02-28.

Tanken med kursplanerna är i första hand att lärare och skolledare skall kunna tolka och använda dem, i andra hand är det tänkt att eleverna och deras föräldrar ska kunna läsa och förstå dem. I tredje hand är det tänkt att handledare på en arbetsplats skall kunna förstå kursplanerna med hjälp av lärarna.

Allmänt så är kursplanerna utformade så att de lämnar stort utrymme för en lokal och professionell tolkning. Med detta vill man att kursplanerna skall få en lokal anpassning vilket skulle innebära en högre grad av måluppfyllelse.

3.3.3 Framtiden

Nästa nya läroplan var planerad till år 2007 kallad GY-07 vilken på grund av ett politiskt maktskifte blev uppskjutet till år 2011. Den nya reformen benämns Gy2011.

Hämtat från skolverkets hemsida om GY2011, 2010-02-28:

Den fortsatta processen

2-15 mars 2010

Förslag till ca 20 nya ämnesplaner presenteras på Skolverkets webbplats

17 maj-16 aug 2010

Remiss för i princip alla ämnesplaner presenteras på Skolverkets webbplats

Oktober 2010

Skolverket fastställer ämnesplanerna

De 12 yrkesprogrammen är:

- Barn- och fritidsprogrammet (här ingår Karaktärsämnen inom Barn- och fritidsprogrammet, Idrott och hälsa samt Specialidrott)
- Bygg- och anläggningsprogrammet (här ingår Karaktärsämnen inom Bygg- och anläggningsprogrammet och Naturkunskap)
- El- och energiprogrammet (här ingår Karaktärsämnen inom El- och energiprogrammet)
- Fordons- och transportprogrammet(här ingår karaktärsämnen inom Fordons- och transportprogrammet)
- Handels- och administrationsprogrammet (här ingår karaktärsämnen inom Handels- och administrationsprogrammet)
- Hantverksprogrammet (här ingår karaktärsämnen inom Hantverksprogrammet)
- Hotell- och turismprogrammet(här ingår karaktärsämnen inom Hotell- och turismprogrammet)
- Industritekniska programmet (här ingår karaktärsämnen inom Industritekniska programmet)
- Naturbruksprogrammet (här ingår karaktärsämnen för Naturbruksprogrammet)
- Restaurang- och livsmedelsprogrammet (här ingår karaktärsämnen inom Restaurang- och livsmedelsprogrammet)
- VVS- och fastighetsprogrammet (här ingår karaktärsämnen inom VVS- och fastighetsprogrammet, Lärlingsutbildning och Sjöfart)
- Vård- och omsorgsprogrammet (här ingår karaktärsämnen inom vård- och omsorgsprogrammet, Modersmål och Teckenspråk för döva)

De sex högskoleförberedande programmen är:

- Ekonomiprogrammet (här ingår Ekonomiska ämnen, Entreprenörskap, juridiska ämnen och psykologi)
- Estetiska programmet (här ingår Estetiska ämnen, Svenska/Svenska som andraspråk och Svenska för döva)
- Humanistiska programmet (här ingår Engelska, Engelska för döva ,Filosofi, Klassiska språk, Moderna språk, Kulturhistoria och Teckenspråk för hörande)
- Naturvetenskapsprogrammet (här ingår Biologi, Fysik, Kemi och Matematik)
- Samhällsvetenskapsprogrammet (här ingår Karaktärsämnen inom Samhällsvetenskapsprogrammet, Media, Geografi, Historia, Religionskunskap och Samhällskunskap)
- Teknikprogrammet (här ingår Karaktärsämnen inom Teknikprogrammet och datorteknik)

Som det ser ut nu så är det fastlagt att det blir 18 program av vilka 12 är yrkesprogram och 6 är högskoleförberedande.

I ett pressmeddelande från Regeringskansliet den 29 januari 2009 med titeln "Nya kursplaner för grundskolan och ämnesplaner för gymnasiet" så uttrycker man att (utdrag):

De nya kursplanerna ska vara mer konkreta och precisa än de nuvarande, med tydliga mål och kunskapskrav. Målen får inte formuleras på ett sådant sätt att de minskar lärarnas pedagogiska frihet.

samt

De nya ämnesplanerna ska visa hur olika kurser i samma ämne hänger ihop och kunskapskraven för varje kurs i ämnet.

Meningen är att de nya kurs- och ämnesplanerna ska gälla från och med läsåret 2011/12.

Det har i flera fall från lärare hörts att de vill att de nya kursplanerna skall vara mer tydliga och konkreta, så det har varit en utgångspunkt när man har konstruerat de nya kursplanerna.

Man har också bestämt att kursplaner i fortsättningen skall heta ämnesplaner.

Syftet med de nya ämnesplanerna, är att de skall vara konkreta och tydliga utan att för den skull tappa friheten och spelrummet att anpassa ämnesplanen för en lokal användning.

4 Teori

4.1 Allmänt om teorier

Redan under grekiska antiken då de kända filosoferna Sokrates, Platon och Aristoteles levde så funderade man mycket på vad kunskap egentligen är för något.

Detta med frågan om kunskap har blivit kunskapsteori, *epistemologi* som är en huvudgren inom filosofin.

Den stora frågan är då egentligen: Vad är kunskap?

Därom tvistar de kloka än idag och har svårt att enas om en gemensam syn på detta.

Det man vet säkert är däremot att man har arbetat med kunskapsöverföring mellan människor sedan länge tillbaka. Skola med lärare och elever som lär sig kunskap är alltså inget nytt påfund utan har funnits under en lång överskådlig tid.

Det finns idag många olika teorier och modeller för att beskriva just kunskap och tolka kunskapen på ett vetenskapligt korrekt sätt. Det man vill få fram i ett vetenskapligt arbete är ju någon typ av sanning som håller för prövas och testas på olika sätt. Men likväl som kunskap är begreppet sanning omtvistat vad som är rätt och fel av forskningen och det kan vara en förklaring till att det finns så många olika teorier och modeller för att tolka och beskriva verkligheten.

4.2 Hermeneutisk vetenskapsteori

Av de teorier som finns, har jag fastnat för hermeneutiska teorier som ofta används för kvalitativa undersökningar inom samhälls- och beteendevetenskaper. Tanken med den hermeneutiska teorin är att den skall försöka beskriva en individs eller flera individers livsvärld.

Individens livsvärld är världen som den uppfattas av en person i den värld vilken han och andra personer och saker har en bestämd mening för dem. Så att för att kunna beskriva denna livsvärld tar man hjälp av teorin för att försöka förstå den livsvärld som teorin beskriver.

Enligt Hartman (Vetenskapligt tänkande, 2004, s.190-193) så är metoden för att nå kunskap om livsvärlden en tolkning av det observerbara beteendet och därför kan vi med den hermeneutiska teorin förklara varför en människa handlar som den gör. På samma sätt menar Hartman att vi kan förklara varför grupper av individer beter sig som de gör och även när det gäller förutsägelser och kontroll kan vi genom att sätta oss in i

en individs, eller en grupp individers, livsvärld föreställa oss hur de kommer att handla i olika situationer.

Eller som Sjöström (Kvalitativ metod och vetenskapsteori, Bengt Starrin & Per-Gunnar Svensson, 1994, s.76) uttrycker det;

”Jag försöker alltså förstå handlingens mening, dvs tolka handlingen.”

Det handlar alltså om att försöka tolka och förstå en handling genom att analysera handlingen och dess sammanhang. Det handlar också om att tolka för att förstå dvs tolkningen är en process och förståelsen är ett resultat av denna process. Detta är enligt Hartman (2004, s.191) samtidigt en problematik eftersom man aldrig kan nå en fullständig förståelse för en annan människa, eftersom vi aldrig kan lägga vår egen förståelse för världen åt sidan.

5 METOD

Här beskriver och redogör jag för mitt tillvägagångssätt i mitt arbete. Jag beskriver mitt val av metod för insamling av data och sedan mitt sätt att analysera dem.

5.1 Metodval

Min första tanke när det gäller att välja metod, är att använda en av en kvantitativ metod. För att samla data hade jag tänkt använda mig av enkäter som delas ut eller skickas ut till lärare. Sedan skulle dessa samlas in och analyseras.

Min andra tanke var att mer eller mindre slumpvis välja ut ett antal lärare för intervjuer. Intervjuerna skulle sedan transkriberas och slutligen analyseras. Denna metod hamnar i kategorin kvalitativ undersökning.

Metoden att använda sig av en enkätundersökning bedömdes som osäker och tidsödande. Enkäter ger många gånger en för stor felmarginal beroende på flera olika felorsaker såsom att alla enkäter inte kommer in i tid eller alls, enkäterna är inte rätt ifyllda eller att man kanske inte förstår frågorna.

När man konstruerar frågorna till en enkät så styr man frågorna medvetet eller omedvetet från början vilket är avgörande för vilka svar det blir på frågorna. Det kända talesättet *”som man frågar får man svar”* är mycket passande i det här sammanhanget.

Vid en intervjusituation har man möjligheten att under intervjun ändra frågor och lägga till frågor allt eftersom vad som händer och sker under intervjun. När man sitter ”öga mot öga” med sin respondent så har man också möjligheten att inte bara höra vad personen förmedlar utan också ”känna av” vad han eller hon vill säga. Med ”känna av” menar jag att personen också med kroppsspråk, hållning, röstläge, ögonkontakt och andra sätt, kommunicerar med mig som intervjuar.

Starrin uttrycker på sidan 6 i Kvalitativ metod och vetenskapsteori:

Målsättningen med kvalitativ undersökning föreslås vara att identifiera ännu icke kända eller otillfredsställande kända företeelser, egenskaper och innebörder med avseende på variationer, strukturer och processer, medan målsättningen med kvantitativ analys föreslås vara att studera hur givna företeelser, egenskaper och innebörder dels fördelar sig i en population, dels samvarierar med andra givna företeelser, egenskaper och innebörder.

Det Starrin säger om den kvalitativa undersökningen, att man kanske söker något som man inte redan känner till, eller vet för lite om. Detta stämmer väl in på min undersökning där mitt syfte och mål med undersökningen är att producera ett kunskapsstillskott genom att få svar på hur lärare arbetar med sina kursplaner.

Hartman definierar kvalitativ undersökningsmetod enligt följande:

Kvalitativa undersökningar karakteriseras av att man försöker nå förståelse för livsvärlden hos en individ eller grupp individer. (Hartman 2004 s.273)

Den kvalitativa undersökningen som metod kan man återfinna inom hermeneutiken. Vid hermeneutisk forskning söks inte sanningar i form av orsak – verkan. Istället försöker man att förstå sådana företeelser som vi inte kan förstå i vår vanliga vardag. Sjöström beskriver på sidan 73 i Kvalitativ metod och vetenskapsteori:

Hermeneutiken som vetenskaplig metod inom vetenskaper som psykologi, pedagogik och sociologi kännetecknas av sitt studieobjekt, av innebörden i de frågor som ställs och av arten av den kunskap som söks. Studieobjektet utgörs av unika mänskliga handlingar och företeelser sedda i sina sammanhang. Frågorna gäller innebörder och intentioner.

Och sidan 85

Hermeneutik som metod handlar om att pröva tolkningar. För att göra tolkningar finns ingen metod – där behövs erfarenhet, kreativitet och fantasi.

Hermeneutiken handlar mycket om att kunna tolka innebörden i saker och ting.

Valet är därför att göra en kvalitativ undersökning med frågor utan några färdiga svar som skall kvantifieras och därav väljer jag att göra en intervjuundersökning med öppna frågor och då menar jag frågor som man inte kan svara ja eller nej på.

En kvalitativ undersökning med intervjuer som datainsamlingsmetod ger ett material som är svårare att analysera eftersom även om frågorna som ges till personerna som intervjuas är desamma så kommer svaren att kunna skilja sig väsentligt. Ofta blir svaren både svåra och komplexa att jämföra vid en analys. Detta är den kvalitativa analysens dilemma men som samtidigt bjuder in till det oväntade och intresseväckande. Den

kvalitativa metoden ger också en möjlighet till korsbefruktning vilket i sin tur kan ge oväntade svar och effekter. Jag menar att man kan hitta olika kombinationsmöjligheter mellan svaren på de olika intervjuerna som kan skapa något som inte var väntat från början, vilket Larsson uttrycker på sidan 172 i *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*:

”När det gäller kvalitativa studier handlar resultaten ofta om att gestalta något på ett sätt så att nya innebörder uppstår.”

5.2 Undersökningsgrupp

Skolan jag arbetar på är en gymnasieskola som är en liten friskola som tillhör ett av de större skolkonglomeraten i Sverige. Vi är 25 lärare på skolan som jobbar med ca 300 elever som studerar på fyra olika program med olika inriktningar, Byggprogrammet, Fordonsprogrammet, Industriprogrammet och Samhällsprogrammet.

Byggprogrammet har inriktningarna:

- Husbyggnad – Träarbetare
- Husbyggnad – Mureri
- Måleri
- Maskinförare

Fordonsprogrammet har inriktningarna:

- Personbilsteknik
- Maskin- & Lastbilsteknik
- Transport – Distribution
- Transport – Maskinförare

Industriprogrammet har inriktningen.

- Svets- & Reparationsteknik

Samhällsvetenskapsprogrammet har inriktningen:

- Turism

Det finns också en PRIV-verksamhet, på skolan som innebär ett programinriktat individuellt program där elever som saknar godkänt i något kärnämnä såsom matematik, svenska och engelska får möjlighet att läsa in detta samtidigt som man går på ett nationellt program på skolan.

Lärlingsprogram finns också på skolan och kan kombineras med alla program.

Jag har själv startat och byggt upp Industriprogrammet på den skola jag arbetar på och jag arbetar som programansvarig och som lärare med karaktärsämnena för Industriprogrammet vilket jag nu har gjort i tre år.

De lärare som jag har intervjuat arbetar alla på denna skola. Jag har intervjuat sex lärare, fyra kärnämneslärare och två karaktärsämneslärare. Jag har avidentifierat lärarna och kallar dem för bokstäverna A – F.

Ur genussynpunkt har jag valt att lärarna skall ha en jämn fördelning när det gäller man och kvinna, vilket borde minska risken för att något av könen dominerar i undersökningen. Tittar man på könsfördelningen i vår skola så är 68% män och 32% kvinnor vilket är en ganska sned fördelning mot den manliga sidan. Orsaken till detta kan nog sökas i att skolan är en mycket yrkesinriktad skola som har en tyngdpunkt i utbildningsprogram som vanligtvis leder till yrken som av tradition är mansdominerade. Vilket förmodligen också bidrar till att lärarna i karaktärsämnena är män.

Eftersom skolan inte har några kvinnliga karaktärsämneslärare så blev det manliga lärare som arbetar med karaktärsämnen som är med i undersökningen, däremot så finns en manlig lärare med som är kärnämneslärare.

Kärnämneslärarna arbetar med samtliga program på skolan.

Karaktärsämneslärarna är båda verksamma inom Fordonsprogrammet.

Av lärarna är det fyra lärare som är behöriga som lärare. Valet av lärare har byggts på att det ska vara erfarna lärare som skall kunna tillföra något i undersökningen. Att vara med i undersökningen har varit på frivillig basis.

Jag är medveten om att resultatet kan ha påverkats av att jag känner lärarna och att vi arbetar på samma skola. Resultatet kanske hade blivit annorlunda om jag hade intervjuat lärare på en annan skola.

5.3 Val av intervjufrågor

När det gäller val av frågor till intervjuerna så har jag utgått från mitt syfte och mål med arbetet och låtit mina frågeställningar utgå från det. Till intervjuerna har jag valt frågor med en enkel och öppen inriktning som ändå ger möjlighet till en bredd och därmed skapar en grund för innehållsrika svar.

5.4 Avgränsningar

Jag har valt att intervjua sex lärare på skolan och har avstått från att intervjua övrig personal på skolan. Mitt val har också varit att inte ta med elever eller föräldrar i min undersökning. Tidsmässigt var jag tvungen att avgränsa mig och samtidigt hålla mig till mitt huvudspår för undersökningen, som handlar om hur lärare använder kursplaner. När det gäller kursplanen har jag valt att inte fördjupa mig i betyg eller betygskriterier. Detta av samma skäl som innan, att jag vill hålla mig till kärnan i undersökningen, samtidigt som storleken på arbetet måste hållas inom de tidsramar som finns till förfogande.

5.5 Genomförande

Vi satte oss i ett lämpligt rum där vi kunde vara ostörda under intervjun. Jag berättade att ingen lärare skulle nämnas vid namn i uppsatsen men att det inte skulle vara omöjligt att lista ut vem som är vem för den som läser uppsatsen och vet vilken skola som undersökningen är gjord på. Jag lät även varje lärare få möjlighet att ha frågorna framför sig vid intervjun. Med hjälp av en diktafon (liten bandspelare) genomfördes sedan intervjuerna. Uppskattningsvis tog intervjuerna i tid mellan 15-30 minuter.

5.6 Hjälpmedel

Mitt val att använda diktafon under intervjuerna berodde på att jag ville kunna koncentrera mig på intervjun och personen jag intervjuar. Samtidigt som jag vet att allt finns på band och ger möjligheten att gå tillbaka och lyssna utifall jag har missat något under själva intervjutillfället.

En nackdel med diktafon är att det är mycket tidsödande att lyssna och tolka av det som sägs på banden för att sedan skriva ner intervjuerna.

5.7 Bearbetning

Efterhand som intervjuerna blev klara så har jag själv lyssnat av banden och skrivit ner intervjuerna ordagrant.

5.8 Tillförlitlighet och validitet

En god tillförlitlighet eller reliabilitet i en sådan här undersökning som bygger på analyser och tolkningar av intervjuer är svår att få till. Eller som Eriksson mfl beskriver på sidan 61 i Att utforska och rapportera:

”Skulle andra undersökare kommit till samma resultat om de använt samma angreppssätt?”

och längre ner på samma sida

En metod eller ett angreppssätt bör alltså för att ha hög reliabilitet vara oberoende av undersökare och – beroende på vilken grad av generalisering man åsyftar – av undersökta enheter (personer, organisationer etc).”

och

”Det är uppenbart att reliabiliteten är ett stort problem i tolkande utredningar.”

En god reliabilitet i en undersökning innebär att resultatet skall bli lika vid varje mättillfälle oberoende av vem som är undersökande och att även tolkningen av analysen skulle bli lika.

Det är möjligt att en återupprepning av samma intervju senare, inte skulle ge samma resultat.

Validitet handlar ofta om att mäta rätt saker och att undersöka rätt saker. Detta måste vid en kvalitativ intervju-undersökning vara en tolkningsfråga som är svårbedömd, Hartman nämner på sid 146 i Vetenskapligt tänkande att:

I vetenskapliga sammanhang är det viktigt att observationerna uppfyller kraven på pålitlighet (reliabilitet) och giltighet (validitet).

Pålitlighet har att göra med att man skall kunna göra samma observation upprepade gånger, samt att andra skall kunna göra samma observationer.

längre ner på sidan

Giltighet har att göra med hur korrekt observationen är, det vill säga hur väl den visar oss världen som den är.

Vilket kan understryka svårighetsgraden i min undersökning med att skapa tillförlitlighet och validitet.

5.9 Etik

Idag finns en lag från 2004; Lag(2003:460) som handlar om etikprövning av forskning som avser människor.

Organisationen CODEX som drivs av Vetenskapsrådet i samarbete med Centrum för forskning- & bioetik vid Uppsala Universitet har en egen hemsida om forskning och etik. På en sida på deras webbplats: www.codex.vr.se/manniska2/shtml har man tolkat lagen i punktform, samt angett vad man bör tänka på när man bedriver forskning med människor:

Det är ett krav enligt etikprövningslagen att forskningspersonen skall informeras om

- Den övergripande planen för forskningen
- Syftet med forskningen
- De metoder som kommer att användas
- De följder och risker som forskningen kan medföra
- Vem som är forskningshuvudman
- Att deltagande i forskningen är frivilligt
- Att forskningspersonens har rätt att när som helst avbryta sin medverkan

Informationen skall dessutom enligt god forskningssed innefatta:

- Potentiella intressekonflikter hos den undersökande forskaren
- En beskrivning av hur man ser till att data som insamlats i projektet bevaras så att inte obehöriga kan komma åt dem
- Vilka åtgärder som vidtagits för att kompensera försökspersonen ifall hans eller hennes medverkan skulle resultera i obehag eller skada
- Vid randomiserade kliniska undersökningar skall tilltänkta försökspersoner informeras om förfarandet och varför det används, samt få klart för sig att det finns en kontrollgruppsproblematik och att de kan få behandling med placebo

Kopplar jag detta till min egen forskning så har jag för mina respondenter förklarat att min undersökning ingår i mitt examensarbete som i sin tur ingår i min lärarutbildning på Malmö Högskola. Jag har berättat att en diktafon kommer att användas och att jag sedan själv kommer att lyssna av banden och teckna ner dess innehåll från intervjuerna.

Jag har även talat om att det finns en risk för en person som vet vilken skola lärarna arbetar på, att denne kan lista ut vem som är vem i intervjuerna. I allt övrigt är alla lärarna avidentifierade och benämns med bokstäverna A – F. Dessutom har jag informerat om att medverkan i intervjuerna är frivillig och att man närhelst man vill, har möjlighet att avbryta sin medverkan. Ingen av de medverkande respondenterna såg några problem i någon av dessa frågor. Slutligen har alla respondenterna erbjudits att få en kopia av intervjun som har gjorts med dem.

Därmed får forskningen ur etisk synpunkt anses vara tillgodosedd.

6 RESULTAT OCH ANALYS

Här redovisas resultaten av svaren på frågorna som ställdes vid intervjuerna. Svaren är var för sig analyserade och nedkortade men finns i sin ursprungliga form tillgänglig som bilaga på efterfrågan.

Den viktiga frågan för mig som forskare är nu att undersöka om det finns mönster i de olika respondenternas svar och om det finns det likheter eller skillnader som kan ge svar på min problematisering.

I direkt anslutning till frågorna gör jag även min analys utifrån respondenternas svar på intervjuerna.

Lärofördelning:

Lärare A, kärnämneslärare, religion, historia

Lärare B, kärnämneslärare, matematik, engelska, svenska

Lärare C, karaktärsämneslärare, Fordonsprogrammet, Industriprogrammet

Lärare D, svenska, engelska, estetisk verksamhet

Lärare E, engelska, spanska

Lärare F, karaktärsämneslärare, Fordonsprogrammet

Intervjuer:

Fråga 1. Hur använder du kursplanen i din undervisning? Beskriv gärna utförligt!

A: Låter eleverna få vara med och ge förslag och sedan spikar man tillsammans hur man jobbar enligt kursplanen. Varje elevgrupp är unik och innebär olika sätt att jobba beroende på grupp. Håller kursplanen levande genom att återknyta hela tiden tillsammans med eleverna.

B: Använder inte kursplanen och jag menar på att eleverna möjligtvis kan ha individuella ”småplaner” men ingen specifik kursplan.

C: Har konkretiserat kursplanerna så att alla lärare ska förstå dem och jobba på samma sätt med eleverna.

D: Kursplanen styr min undervisning, det gäller att var väl insatt i kursplanerna för just sina ämnen. Man måste veta vad man har för mål att arbeta mot.

E: Försöker att hitta uppgifter som stämmer in på målen och kursplanen. Detta kan se olika ut beroende på vilket program eleverna kommer från. Gör sin egen lokala kursplan.

F: Bryter ned, och förenklar kursplanerna och har alltid kursplanen som ett underlag i undervisningen. Konkretiserar kursplanerna för att eleverna ska ha lättare att förstå dem.

Analys

En lärare menar på att han inte använder kursplanen, övriga lärare låter kursplanen styra deras undervisning. Tre lärare har brutit ner och konkretiserat kursplanen. En lärare uttrycker att eleverna är med i arbetet med kursplanen.

Intressant att notera att alla lärare jobbar med sina kursplaner men även att man samtidigt har olika tankesätt i hur kursplanen ska användas i skolarbetet..

Fråga 2. Vad anser du vara det viktigaste vid din användning av kursplanen?

A: Det viktigaste är att eleverna inser att kursplanen är ett sätt att ha koll på att läraren gör sitt jobb och att vi verkligen jobbar dit vi ska, enligt kursplanen.

B: Om man nu använder en kursplan så borde man få olika tid på sig att uppnå målen i den. Eleverna borde läsa kursplanen och komma med sina förslag på hur undervisningen skall se ut och uppnås.

C: Att eleven lär sig så mycket som möjligt och att man säkert får med alla momenten samt att om man följer kursplanen så har man ryggen fri gentemot skolan och skolverket. Det är det som är bra med kursplanen.

D: Det viktigaste är att få med alla målen och göra vägen dit så givande och intressant som möjligt för eleverna. Det som berör eleverna är oftast sådant de kommer ihåg.

E: Att inte glömma de mål som står där samt betygskriterier och att hela tiden titta tillbaka så man inte glömmer att det finns mål som eleverna ska uppnå och sedan betyg som skall sättas. Det är det viktigaste!

F: Att konkretisera och förenkla kursplanen för att eleven skall förstå vad kursen handlar om. Förklara skillnaden i betygskriterierna mellan olika betygssteg för eleven.

Analys

Fyra lärare anser att det viktigaste är att målen i kursplanen uppfylls. En lärare anser att kursplanen är ett medel för eleverna att ha kontroll på att läraren följer den. En lärare vill att eleverna skall ge förslag på hur undervisningen skall se ut, genom användning av kursplanen. En lärare anser det viktigaste är att ge eleverna möjlighet till att förstå kursplanen. Man kan märka att lärarna har fokus på att eleverna skall uppnå målen i kursplanen och att det helst ska ske genom intressanta och givande lektioner. Betygskriterierna nämns också som viktiga och att eleven förstår skillnaden mellan olika betyg i kursplanen.

Fråga 3. Vilka möjligheter finns det att arbeta på ett annorlunda sätt med kursplanen?

A: Man kan alltid göra annorlunda och utveckla sitt sätt att arbeta. Det farligaste är att inte göra det. Det ska inte bli färdigt utan man startar på nytt med varje kurs samtidigt som man har en reflexion på den förra. Kan jag ändra eller förbättra någonting? Att man hela tiden vill förbättra!

B: Det är framförallt att låta eleverna vara mer delaktiga.

C: Man konkretiserar och tyder kursplanerna på sitt eget sätt.

D: Jag tror att det endast är fantasin som sätter stopp för hur du kan arbeta med kursplanen.

E: Man kan hitta på vad man vill och anpassa sig till olika program och man kan variera mycket och hitta många möjligheter med kursplanen.

F: Har upprättat en pärm av typ loggbok kopplad till kursplanen där närvaro och vilka moment som görs för varje lektion fylls i. Vilket skapar en fullständig dokumentation för varje elev som i sin tur underlättar vid betygssättningen.

Analys

Fyra lärare anser att det finns många olika möjligheter att arbeta med kursplanen. En lärare ser en möjlighet i att låta eleverna vara mer delaktiga. En lärare har skapat en loggbok som är kopplad till kursplan och elevens närvaro. Det är intressant att så många i gruppen lärare som är intervjuade, ser så stora möjligheter i kursplanen, samt att man ser detta som ett dokument som ständigt ska genomlysas och uppdateras. Kursplanen och arbetet med den, skall med andra ord aldrig bli riktigt färdigt utan skall ständigt ses över för vidare utveckling.

Fråga 4. Finns det andra lärare som är med i arbetet med ”din” kursplan?

A: Ja, när vi har gjort intensivläsning eller jobbat gemensamt med en viss elevgrupp under en kortare tid. När vi hade någon mer lärare som hade religion, då gick man igenom i ämneslag så att säga kursmålen för att ha någorlunda likriktade punkter att kunna gå efter i undervisningen. Men annars så är det bara när det gäller infärgning, vi har försökt att göra på det sättet, än så länge.

B: Jag vet om när vi lagt upp kursplan för Matematik A så har det varit ett par lärare som har varit med och lagt upp själva innehållet utefter målen med en lokal anpassning

C: Vi har försökt få till samarbete med kärnämneslärare men det har inte funkat så jättebra precis! Vi har bjudit ner hur många som helst till verkstaden, men det har ju liksom aldrig kommit någon. En, två gånger så, men det har aldrig blivit något av det! Det hade varit det bästa, dels för att få igång undervisningen i svenska, engelska och matte, så måste det vara intressantare för eleverna och läsa det genom sitt huvudämne.

D: Ja, jag och mina kollegor har ett ständigt samtal kring uppgifter som matchar kursplanerna. Men det är ju i slutändan jag som har sista ordet i just min kursplan.

E: I ämneslaget brukar vi träffas och diskutera lite hur man tolkar kursplanen. Vi sitter tillsammans och diskuterar och jobbar lite tillsammans för att ta fram lokalt eller

konkretisering. Det är mest tillsammans med språk vi försöker med svenska och engelska. Vi har försökt att jobba lite med yrkeslärarna, men det är svårt att hitta..... Vi har försökt att jobba gränsöverskridande men det är inte så lätt men man vill, man har som mål att göra, det är inte så pass lätt.

F: Jag och en annan lärare jobbar väldigt mycket med just kursplanerna och gjort en utbildningsbok så att säga där vi följer varje elev kurs för kurs och skriver in. Andra lärare kan också skriva in i deras utbildningsbok så vi är ju hela arbetslaget egentligen inom transport som egentligen jobbar mot kursplanen på ett eller annat sätt.

Analys

Två lärare har samarbete med andra lärare i ämneslag. Flera av lärarna jobbar med kursplanen tillsammans med kollegor. En del lärare försöker arbeta gränsöverskridande med kursplanen. Intressant att notera är att en karaktärsämneslärare och en kärnämneslärare har haft viljan och intentionen att jobba gränsöverskridande men detta har inte lyckats.

Fråga 5. Hur upplever du att man skall arbeta med kursplanen för att uppnå en så bra undervisning som möjligt?

A: Ja, man skall sträva efter det som är det som är det bästa, det är nog det bästa. Att involvera dem oftare. Man måste faktiskt levandegöra kursplanen mer i sin undervisning och att verkligen veta att man kan jobba med kursplanen på olika sätt i olika elevgrupper.

B: Framför allt att låta eleverna vara mer delaktiga i hur man utformar, alltså man har en kursplan, den utformar man, att man hjälps till med själva innehållet alltid, hur man ska få eleverna att komma dit som står i kursplanen. Man skall ha dialog så att alla eleverna får se vad som krävs genom att titta på målen, vad kräver vi av er för att ni ska komma rätt, på så sätt hjälps man mer åt, hade också varit spännande om man hade kunnat titta på hur andra kursplaner ser ut i andra änden och se om man skulle kunna köra lite gränsöverskridande.

C: Det är konkretiseringen, där har vi ju suttit ner och försökt att helt att lösa vad som skall vara med och hur vi tyder kursplanen som skolverket har.

D: Man ska försöka att inte vara allt för fyrkantig när man tolkar en kursplan. Det finns många olika sätt att nå målen i en kurs. Det är också viktigt att försöka få eleverna så delaktiga som möjligt. Kanske en elev har ett förslag på något den vill läsa om. Då gäller det att inte rynka på näsan och säga att det inte finns med i just min (lärarens) planering. Man måste kunna ändra och byta ut...allt efter resans gång.

E: Men det är självklart man vill alltid att det ska bli det bästa!

Det är därför man har kursplanen för att det ska bli det bästa. Men det är ju inte alltid man lyckas.

F: Jag tror det finns flera parametrar som är väldigt viktiga om man ska nå ett bra arbete med kursplanen. Om man börjar från början så måste man ha en väldigt strukturerad tydlig och bra timplan. Därefter när timplanen är fastställd ja då måste man börja titta på schemat lite, hur skall jag nu bästa möjliga sätt koppla mellan karaktärsämne och kärnämnen och kunna hitta lösningar där jag kan integrera. För integreringsarbetet är jätteviktigt, kan man få ihop ett integreringsarbete där man på ett bra sätt och smidigt sätt, ja då kan man ju ha engelska samtidigt som man är i verkstaden osv.

Analys

Tre lärare menar att man skall låta eleverna vara mer delaktiga i arbetet med kursplanen. En lärare anser att det är viktigt med en bra struktur och planering och att man ska ge möjlighet för integrering mellan karaktärsämnena och kärnämnen. Flertalet lärare är här överens om att eleverna skall vara med i arbetet med kursplanen och att det kommer att se olika ur beroende på vilken elevgrupp man har eller som en lärare säger:

"Man måste kunna ändra och byta ut...allt efter resans gång."

Fråga 6. Vilket stöd tycker du att lärarna skall få vid tillämpning av kursplanen?

A: Ja, för det första så är det alltid viktigt att prata med kollegor, kan vara både arbetslaget men framförallt också tycker jag ämneslag. Ämneslaget måste diskutera för de har mest kännedom om sitt ämne. Och för att kunna tolka och förstå och vända och vrida på det, vad är det som står här i texten egentligen? Sedan får man inte glömma att man får bra hjälp av eleverna, att vi själva lär oss hela tiden även av dem.

B: Framför allt tid att lära sig tolka dem och titta på dem, kanske lite grupper och där man sitter och diskuterar runt omkring och där man lär sig koppla vad som står i

kursplanen till målen och betygskriterierna. Och som man verkligen sätter sig in, vad står det?

Oftast har man aldrig tid att sitta och reflektera utan, och sen många har redan en färdig bok som de går efter och sen så tittar de aldrig i kursplanen. Men sitter man ner några stycken så är man tvungen, då tvingas man till aktivt tänkande.

C: Ja, det var ju där vi kom fram till och göra en konkretisering.

Det är ju en jättebra hjälp, för när jag började här var det första jag fick då var en klasslista, kursplanerna och vilka kurser de skulle läsa. Och sedan fick jag en vecka på mig att läsa in detta, det var den hjälp jag fick när jag började.

D: Jag tycker först och främst att nya lärare ska få stöd vid tillämpning av kursplanerna. Det är också en bra idé att gamla lärare får tid att diskutera detta. Det finns ju faktiskt oerhört mycket att hämta hos andra kollegor.

E: Jag tycker att det skulle vara jättebra om vi kunde träffas mer när vi har skollov t ex med lärare som har samma ämne och kunna jämföra kursplaner med andra; hur jobbar du, detta och detta på engelska, hur jobbar den andra skolan, hur jobbar du...

Ja, sen kanske man har idéer som man har misslyckats med nåt men kanske att det finns andra som har lyckats att för att det är inte alla mål som är så lätt att kunna tolka på denna eller sätt uppfylla också.

F: Inget lätt svar på den frågan egentligen, av den enkla anledningen att det skiljer ju väldigt, väldigt, väldigt mycket på hur en lärare är. Pratar vi nyexaminerade lärare, som precis från skolan, alltså slutat sin skola, då behöver han ju ett ganska stort stöd, uppifrån skolledare osv. För att första gången han börjar tillämpa sin kursplan och planering osv, medan då rutinerade lärare som har hållt på i många, många, många år, han bör ju kunna detta på sina fem fingrar, hur man tolkar kursplaner och hur man tillämpar dem. Det stödet kan man ju konstruera på olika sätt men jag tycker att mycket av den kompetensutvecklingstiden som man har på en skola, ska man ju lägga i arbetslagen, där man bjuder igen av varandra så att säga. Jag menar att den nye läraren, han sitter då och pratar med en rutinerad lärare, också bjuder han på sig, så här jag gör så här gör jag och så här fixar jag kursplanen för att klara det tydligt för eleverna och det lär ju sig naturligtvis den nyutexaminerade också; jaha han gör så, jaha han gör så,

så det är ju en väldigt viktig del alltså i kompetensutveckling av personalen att man lyfter upp kursplanen och har en dialog kring den.

Analys

Fem av lärarna ser att kollegor är det stöd som man behöver få hjälp av när man arbetar med kursplanen. Detta kan då ske i grupper såsom arbetslag och ämneslag eller ett rent mentorsskap. Lärare tar alltså hjälp av andra lärare i olika konstellationer med arbetet av kursplanen men det kan också som en lärare säger vara eleverna som vi tar hjälp av för vi lär oss hela tiden också av dem.

7 SAMMANFATTNING OCH DISKUSSION

Här redovisar jag en sammanfattning av undersökningens resultat som utgår från frågorna i min intervjuundersökning. Utgångspunkten har varit att använda ett hermeneutiskt forskningssätt och därmed försöka tolka och förstå innebörden i lärarnas användning av kursplanen i sitt skolarbete.

7.1 Sammanfattning

Alla lärarna i min undersökningsgrupp uppfattar kursplanen som viktig och använder den som utgångspunkt och underlag i sin undervisning.

Skolverkets intention med dagens kursplaner när de skapades har ju varit att de ska vara relativt öppna och ska ge möjlighet till en konkretisering eller lokal anpassning.

Detta kan vi notera att flera av lärarna gör. Tanken har från början också varit att eleverna skall vara med i arbetet med kursplanen, vilket en lärare också nämner.

Angreppssättet är olika i användningen av kursplanen och det finns flera olika tankesätt om hur den skall användas. Tyngdpunkten och kärnan i avsikten av varje lärares användning av kursplanen har låtit styra sättet man jobbar på. Programtillhörighet, ämne och vilken kurs man arbetar med som lärare har säkert också en inverkan på hur kursplanen används i undervisningen. Det är nog skillnad på att vara yrkeslärare och att ha en lektion i fordonsteknik jämfört med att vara kärnämneslärare och ha en lektion i svenska.

Tittar man sedan på det som lärarna anser vara det viktigaste vid sin användning av kursplanen så är det dominerande svaret att uppnå kursmålen. Även att ta upp betygskriterierna med eleverna så att det inte är oklart vilka kvalitéer som krävs för de olika betygsstegen. En intressant sak att notera, är det en lärare menade, att kursplanen är ett sätt för eleverna att ha koll på läraren, så att han gör sitt jobb.

När man tittar på möjligheterna att arbeta annorlunda med kursplanen så anser de flesta lärarna i gruppen att det finns stora möjligheter i sättet att jobba med kursplanen. Man menar det, att man kan variera mycket och hitta många möjligheter med kursplanen. En lärare har tillsammans med kollegor skapat en typ av personlig loggbok för varje elev som är kopplad till målen i kursplanen, samt att även elevens närvaro också dokumenteras i samma loggbok.

Dessutom finns uppfattningen att kursplanen ska ses som ett "levande" dokument som man hela tiden återkommer till.

Samarbete lärare och kollegor emellan i arbetet med kursplanen verkar förekomma till och från på olika sätt. En del lärare försöker arbeta gränsöverskridande med kursplanen. Intressant att notera är att en karaktärsämneslärare och en kärnämneslärare har haft viljan och intentionen att jobba gränsöverskridande men detta har inte lyckats.

Flera lärare i gruppen har åsikten att man ska låta eleverna vara delaktiga i arbetet med kursplanen, för att man skall kunna uppnå en så bra undervisning som möjligt. Samt att man skall vara beredd på att ändra i sättet att arbeta med kursplanen beroende på vilken elevgrupp man har. Lärarna anser att andra lärare är den bästa hjälpen och stödet vid arbetet med kursplanen, men det kan också som en lärare säger, vara eleverna som vi tar hjälp av, för vi lär oss hela tiden, också av dem.

7.2 Diskussion

Alla lärarna hade en positiv syn på kursplanen och deras eget arbete med den. De tycker också den är viktig och använder den som underlag i sin undervisning. Högsta prioritet för lärarna vid användningen av kursplanen är att uppnå kursmålen och att använda betygskriterierna på ett tydligt sätt gentemot eleverna. Man har också uppfattningen att kursplanen skall vara ett levande dokument som ständigt ska uppdateras.

Några lärare vill och försöker att arbeta gränsöverskridande men lyckas tyvärr inte. Ofta nämns det ju att det är brist på tid som är orsaken till att ämnesintegrerat arbete fallerar, är detta hela orsaken eller kan det vara ett ledningsproblem att styra undervisningen och sätta till resurser för att få kurserna att koordinera och samklinga? Flera lärare i gruppen har åsikten att man ska låta eleverna vara delaktiga i arbetet med kursplanen, för att man skall kunna uppnå en så bra undervisning som möjligt. Är man delaktig i något så blir det i allmänhet både roligare och intressantare och skulle något bli fel så har man ingen att skylla på för man har ju själv varit delaktig och därmed också ett delat ansvar.

Lärarna anser också att andra lärare är bästa stödet i arbetet med kursplanen.

Visst är det en trygghet att ha andra lärare att resonera med i sitt arbete och gärna då kanske en lärare med lång tjänstgöringstid och stor erfarenhet.

Vill jag sedan titta på det som ”sticker” ut i min undersökning anser jag att det är två saker som jag har observerat och som inte tillhör det traditionella arbetet med kursplanen.

Det första är det som en lärare nämner här att kursplanen är ett sätt för eleverna att ha koll på läraren, så att han gör sitt jobb. Här har man vänt på den normala gången som är att läraren har koll på att eleverna uppnår kursmål och betygskriterier. Här är det istället eleverna som skall ha koll på att läraren producerar och levererar det som krävs för att eleverna skall uppnå sina kursmål och även betyg enligt betygskriterierna. Tanken är både förvånande och intressant!

Det andra är en typ av personlig loggbok för varje elev som är kopplad till målen i kursplanen, samt att även elevens närvaro också dokumenteras i samma loggbok. Detta är också en observation som visar att man med ganska enkla medel kan få till en god kontroll på var, varje elev står i sin kunskapsvandring.

Jag har försökt att tolka resultatet av mina frågor om lärarnas arbete med kursplaner enligt hermeneutisk forskningsmetod, där man försöker klargöra intentionen och innebörden i handlingar och företeelser i sitt sammanhang. Detta har gett en tolkning som är av kvalitativ art och inte går att kvantifiera dvs det är inte ett mätbart resultat. Sammanställningen av resultatet har lyft fram och synliggjort dels likheter och dels olikheter i sättet att arbeta med kursplaner. Jag har sedan försökt att förstå min tolkning av resultatet som har framkommit i min undersökning. Målet har slutligen varit att finna svar på de frågeställningar som ställdes från början.

Jag gör här en summering av vad jag har observerat i min forskning:

Hur arbetar lärare med kursplaner, vilka skillnader och likheter finns det?

- Lärarna anser att målen och betygskriterierna är det viktigaste i deras användning av kursplanen.
- Man kan arbeta på mycket olika sätt med kursplanen men det är ändå eleverna som skall vara med och påverka hur den används i undervisningen.
- Lärare vill gärna ta hjälp av andra lärare i sitt arbete med kursplanen.

Vilka andra arbetssätt med kursplaner i gymnasieskolan, skulle kunna utvecklas?

- Eleverna kan använda kursplanen som ett styrdokument i sin undervisning.
- En elevloggbook knuten till kursplanen skapar en god kontroll och struktur i kursen.

8 FORTSATT FORSKNING

Under arbetet med den här uppsatsen som förövrigt varit mycket intressant och givande, så har nya frågor dykt upp som man skulle kunna forska på.

Man skulle till exempel kunna vidareutveckla min forskning när det gäller kursplanen och hur läraren använder den. Varför inte titta på och jämföra lärare inom samma program men på olika skolor eller varför inte göra jämförelser mellan friskola kontra kommunal gymnasieskola. Det finns mycket som man skulle kunna forska på när det gäller kursplanen och dess användning av lärare.

Kursplanen är ju trots allt ett viktigt styrdokument som i princip arbetas med dagligdags av lärare och därför borde förtjäna mer uppmärksamhet och mer utav forskning.

Det handlar också om en kvalitetssäkring att se om vi gör rätt saker i vårt arbete som lärare, att kursplanen används enligt lagt syfte och grundläggande intentioner från Skolverket.

9 REFERENSER

Litteratur

- Ejvegård, Rolf. (2003). *Vetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur.
- Eriksson, L.-T. & Wiedersheim-Paul, F. (2006). *Att utreda forska och rapportera*. Malmö: Liber
- Hartman, Jan. (1998). *Vetenskapligt tänkande*. Lund: Studentlitteratur.
- Korp, Helena. (2003). *Kunskapsbedömning hur, vad och varför*. Myndigheten för skolutveckling, Forskning i fokus, nr. 13.
- Kvale, Steinar. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Läraryrket (2005). *Lärarens Handbok*. Solna: Läraryrket.
- Maltén, Arne. (1981). *Vad är kunskap?* Malmö: Gleerups Förlag
- Skolverket (2004). *Kursplanernas historia på Skolverket*. Stockholm: PDF-fil
- Skolverket (2004). *Varför ser kursplanerna ut som de gör?* Stockholm: Fritzes Förlag.
- Skolverket (2008). *Hur ska kursplanerna styra i skolan? Nyhetsbrev* www.skolverket.se
- Skolverket (2008). *Kursplanen – ett rättesnöre?* Stockholm: PDF-fil Skolverket
- Starrin, B. & Svensson P-G. (Red.) (1994), *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*. Lund: Studentlitteratur.
- Trost, Jan. (2005). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

Elektroniska källor

- www.codex.vr.se/manniska2/shtml (2010-02-28)
- www.ne.se (2010-02-28)
- www.regeringen.se (2010-02-28)
- www.skolporten.com (2010-02-28)
- www.wikipedia.se (2010-02-28)
- www3.skolverket.se (2010-02-28)

10 BILAGOR

Bilaga 1

Läroplanens historia

Här presenteras några viktiga årtal när det gäller svenska skolan och dess läroplaner.

- 1842 Allmän folkskola infördes i Sverige, vilket innebar att det skulle finnas minst en skola i varje socken.
- 1878 Folkskolan blir sex-årig och den första läroplanen införs och kallas för normalplan.
- 1882 Nu gäller skolplikt för barnen enligt detta års folkskolestadga.
- 1919 En ny undervisningsplan som kallas för UPL1919.
- 1955 Ny undervisningsplan för folkskolan.
- 1962 Grundskolan kommer till och får sin första läroplan, Lgr62.
- 1964 En ny gymnasieskola upprättas och får benämningen gymnasium.
- 1969 Ny läroplan för grundskolan, Lgr69.
- 1970 Gymnasiet får sin första läroplan som heter Lgy70 och samtidigt byter det namn från gymnasium till gymnasieskola.
- 1980 Ny läroplan för grundskolan, Lgr80.
- 1994 Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, Lpo94.
- 1994 Läroplan för de frivilliga skolformerna, Lpf94.

(Källa: Nationalencyklopedin och Wikipedia på Internet, 2010-02-28)

Bilaga 2

Frågemall för intervjuer

1. Hur använder du kursplanen i din undervisning? Beskriv gärna utförligt!
2. Vad anser du vara det viktigaste vid din användning av kursplanen?
3. Vilka möjligheter finns det att arbeta på ett annorlunda sätt med kursplanen?
4. Finns det andra lärare som är med i arbetet med ”din” kursplan?
5. Hur upplever du att man skall arbeta med kursplanen för att uppnå en så bra undervisning som möjligt?
6. Vilket stöd tycker du att lärarna skall få vid tillämpning av kursplanen.